

การเมืองเชิงนโยบายและการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการขับเคลื่อน
โครงการบัตรพลเมืองอาวุโส กรณีศึกษาเทศบาลนครเกาะสมุย *

Policy Politics and Collaborative Governance in Driving
the Senior Citizen Card Project: A Case Study of
Koh Samui Municipality

ฐิติรัตน์ ชูภู, อมร หวังอัครางกูร, และ วาสนา จาตุรัตน์

Thitirat Chupu, Amorn Wangukkarangkul, and Wassana Chaturat

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Faculty of Humanities and Social Sciences, Suratthani Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: 66052541004@student.sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายและการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย และบทบาทการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง 2) วิเคราะห์ปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย 3) เสนอแนวทางการพัฒนานโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการบัตรพลเมืองอาวุโส ให้เป็นต้นแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้ถือบัตรพลเมืองอาวุโส 2) ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโส และ 3) ตัวแทนผู้ประกอบการหรือหน่วยงานที่มอบสิทธิประโยชน์ให้กับ ผู้ถือบัตรพลเมืองอาวุโส รวมทั้งสิ้น 20 คน ร่วมด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) โครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย เป็นกลไกสำคัญที่สะท้อนการพัฒนาระบบสวัสดิการท้องถิ่นผ่านธรรมาภิบาลและการบริหารจัดการแบบ

* ได้รับบทความ: 20 พฤศจิกายน 2568; แก้ไขบทความ: 12 มกราคม 2569; ตอรับตีพิมพ์: 16 มกราคม 2569

ร่วมมือจากทุกภาคส่วน 2) ปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ประกอบด้วยภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และทุนทางสังคม ขณะที่อุปสรรคสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและข้อจำกัดเชิงกระบวนการยังคงเป็นความท้าทาย 3) แนวทางการพัฒนาโครงการควรมุ่งเน้นการสร้างระบบนโยบายที่ยั่งยืน เสริมสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายให้เข้มแข็ง และพัฒนาศักยภาพบุคลากรในด้านการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุ เพื่อยกระดับโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสให้เป็นต้นแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุแบบมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

คำสำคัญ: การเมืองเชิงนโยบาย; การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย; การบริหารจัดการแบบร่วมมือ

Abstract

This research article aims 1) to study the policy-making and implementation process of the Koh Samui Municipality's Senior Citizen Card Project and the role of relevant network participation, 2) to analyze political factors affecting the success and obstacles to the implementation of the Koh Samui Municipality's Senior Citizen Card Project, and 3) to propose policy development guidelines and participatory mechanisms to drive the Senior Citizen Card Project as a model for elderly welfare provision for local administrative organizations. This qualitative research utilized in-depth interviews with three key informants: 1) representatives of senior citizen card holders, 2) executives and heads of government agencies 3) representatives of entrepreneurs or agencies providing benefits to senior citizen card holders, totaling 20 people. Participatory observation was used. Data were analyzed using content analysis.

The research findings showed that 1) the Koh Samui Municipality Senior Citizen Card Project is an important mechanism for developing a local welfare system through good governance and collaborative multi- stakeholder

management. 2) Political factors affecting its success include leadership, network participation, and social capital are critical political factors contributing to the project's success, while political changes and procedural constraints remain significant challenges. 3) Project development guidelines should focus on creating a sustainable policy system, strengthening network participation mechanisms, and developing personnel capacity in elderly welfare management. The aim is to elevate the Senior Citizen Card Project into a model for participatory elderly welfare for local administrative organizations.

Keywords: policy politics; network participation; collaborative governance

1. บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2566) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรดังกล่าวทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีบทบาทสำคัญในการจัดสวัสดิการและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ กรณีอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประชากรผู้สูงอายุจำนวน 11,657 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 ของประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2568) เทศบาลนครเกาะสมุยจึงริเริ่มโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เพื่อจัดสวัสดิการด้านเศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ นอกเหนือจากระบบเบี้ยยังชีพผ่านความร่วมมือของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งถือเป็นรูปแบบสวัสดิการแบบพหุภาคีในระดับท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม แม้โครงการจะดำเนินต่อเนื่องและมีผู้เข้าร่วมกว่า 4,800 คน แต่ยังเผชิญปัญหาสำคัญ ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลที่ยังไม่ทั่วถึง ความไม่สม่ำเสมอของสิทธิประโยชน์ การขาดฐานข้อมูลแบบบูรณาการ และการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุที่ยังจำกัดอยู่ในบทบาทผู้รับนโยบายมากกว่าผู้ร่วมกำหนดนโยบาย ปัจจัยทางการเมืองท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร และข้อจำกัดด้านบุคลากรยังส่งผลต่อความต่อเนื่องและประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการ

งานวิจัยด้านสวัสดิการผู้สูงอายุที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับรูปแบบบริการและผลลัพธ์ด้านคุณภาพชีวิตเป็นหลัก ขณะที่การวิเคราะห์เชิงลึกเกี่ยวกับการเมืองเชิงนโยบายและกลไก

ความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีภาคเอกชนเป็นฐานเศรษฐกิจสำคัญยังมีข้อจำกัด งานศึกษาที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าความสำเร็จของสวัสดิการผู้สูงอายุขึ้นกับการสื่อสาร ความร่วมมือ และการมีส่วนร่วมในทุกกระดับ (นิภาพรรณ เจนสันติกุล, 2564; นรเสณัฐ ศิริโรจนกุล, กมลพร กัลยาณมิตร, สติธย์ นิยมญาติ, และ ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ, 2566; Silawan, Powwattana, Ponsen, & Ninkarnjanakun, 2024) แต่ยังคงขาดการอธิบายกลไกเชิงนโยบายที่ทำให้ความร่วมมือดังกล่าวสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้จึงใช้กรอบแนวคิดด้านการเมืองเชิงนโยบาย นโยบายสาธารณะ และการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบเครือข่าย (Network Governance) และ การบริหารกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือ (Collaborative Governance) เพื่อศึกษากระบวนการกำหนดนโยบาย บทบาทของภาคีเครือข่าย และปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษากระบวนการกำหนดนโยบายและการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย และบทบาทการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

2.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย

2.3 เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนานโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการบัตรพลเมืองอาวุโส ให้เป็นต้นแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการ ได้แก่ 1) ตัวแทนสมาชิกบัตร

พลเมืองอาวูโสซึ่งเป็นประธานชมรมผู้สูงอายุทั้ง 10 ชมรมในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย จำนวน 10 คน 2) ตัวแทนหน่วยงานและผู้ประกอบการที่ร่วมมอบสิทธิประโยชน์แก่โครงการ จำนวน 6 คน (โดยคำนึงจากสิทธิประโยชน์ที่ผู้สูงอายุใช้บริการมากที่สุด และให้ครอบคลุมธุรกิจหลาย ๆ ด้าน เช่น การคมนาคม บริการทางการแพทย์ และร้านอาหาร) 3) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เทศบาล จำนวน 4 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี 2 คน และผู้อำนวยการกองสวัสดิการสังคม โดยการกำหนดผู้ให้ข้อมูลทั้ง 3 กลุ่ม ยึดหลักความเกี่ยวข้องโดยตรงกับการกำหนดนโยบาย การขับเคลื่อนโครงการ และประสบการณ์ในการใช้สิทธิประโยชน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากทุกระดับ ได้แก่ ระดับผู้ใช้บริการ ภาคธุรกิจผู้สนับสนุน และผู้บริหารหรือผู้ปฏิบัติในเทศบาล การเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการจนกระทั่งข้อมูลมีความอิ่มตัว (Data Saturation) การสัมภาษณ์เพิ่มเติมไม่ก่อให้เกิดประเด็นหรือสาระสำคัญใหม่ที่แตกต่างจากข้อมูลเดิม ผู้วิจัยจึงยุติการเก็บข้อมูล โดยจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งสิ้น 20 คน ถือว่าเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในงานวิจัยนี้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่สะท้อนประสบการณ์ มุมมอง และความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Form) ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นมีแนวคำถามหลักชัดเจนแต่เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลขยายความได้อย่างอิสระ เหมาะสมกับการศึกษากระบวนการนโยบาย การมีส่วนร่วม และพลวัตของภาคีเครือข่ายในโครงการบัตรพลเมืองอาวูโส ซึ่งคำถามออกแบบเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายประสบการณ์และเหตุผลเชิงลึก รวมถึงสามารถขยายความประเด็นสำคัญที่เชื่อมโยงกับบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือเพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือ การวิจัยนี้ใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบ สามเส้า (Triangulation) โดยตรวจสอบข้อมูลในสามมิติ ได้แก่ 1) การตรวจสอบจากแหล่งข้อมูล ผ่านการเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามกลุ่ม ได้แก่ ผู้สูงอายุผู้ถือบัตรพลเมืองอาวูโส ผู้บริหารและหัวหน้าส่วนราชการเทศบาลนครเกาะสมุย และผู้ประกอบการหรือภาคีเครือข่ายภาคเอกชน 2) การตรวจสอบจากวิธีการเก็บข้อมูล โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก การทบทวนเอกสารนโยบายและการดำเนินโครงการ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม เพื่อยืนยันความสอดคล้องของข้อมูลจากหลายวิธี และ 3) การตรวจสอบโดย

ผู้ทรงคุณวุฒิ ผ่านการหารือกับอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทบทวนความเหมาะสมของการวิเคราะห์และการเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎี ทั้งนี้ กระบวนการดังกล่าวช่วยเพิ่มความถูกต้อง ความสอดคล้อง และความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองทั้งหมดเพื่อให้เข้าใจบริบทพื้นที่อย่างลึกซึ้งและสามารถตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูลโดยตรง กระบวนการเก็บข้อมูลประกอบด้วยการทบทวนเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

3.4.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Review)

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารราชการ รายงาน โครงการ แผนงาน และสื่อออนไลน์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสหรือโครงการที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะเอกสารของเทศบาลนครเกาะสมุย เพื่อศึกษาบริบทของนโยบาย แนวคิด วัตถุประสงค์ รูปแบบการดำเนินงาน สิทธิประโยชน์ กลไกการมีส่วนร่วม และพัฒนาการของโครงการ

3.4.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

การสัมภาษณ์ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลอธิบายประสบการณ์และความเห็นได้อย่างอิสระ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้ง 20 คน โดยเนื้อหาที่สอบถามครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ คือ 1) กระบวนการกำหนดนโยบายและการดำเนินโครงการ บทบาทและความร่วมมือของภาคีเครือข่าย 2) ปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรค และ 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา นโยบายและกลไกการมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ดำเนินการแบบเผชิญหน้า โดยสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเอง อธิบายวัตถุประสงค์ ขออนุญาตบันทึกเสียง และเก็บข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อประกอบการตีความเชิงบริบท ผู้วิจัยจัดบันทึกภาคสนามควบคู่กับการบันทึกเสียงและถอดเทปอย่างละเอียด

3.4.3 ขั้นตอนการควบคุมคุณภาพข้อมูล

เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) โดยสรุปสาระสำคัญเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยัน เปรียบเทียบข้อมูลหลายแหล่ง (Data Triangulation) เช่น การเทียบคำให้สัมภาษณ์ของผู้บริหาร ผู้สูงอายุ และภาคเอกชน รวมถึงเทียบกับเอกสารทางราชการ รวมถึงใช้การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมและบันทึกภาคสนาม เพื่อช่วยตีความข้อมูลให้ลุ่มลึกและสอดคล้องกับบริบทจริง

3.4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยถอดเทปการสัมภาษณ์และพิจารณาข้อมูลเชิงคุณภาพอย่างเป็นระบบ จากนั้นทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นที่ปรากฏจากข้อมูลเชิงประจักษ์ ควบคู่กับการเชื่อมโยงและตีความข้อมูลภายใต้กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดการเมืองเชิงนโยบาย และแนวคิดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและเครือข่าย ทั้งนี้ กระบวนการวิเคราะห์มุ่งเน้นการสังเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการกำหนดนโยบาย บทบาทของภาคีเครือข่าย และปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบและข้อเสนอเชิงนโยบายที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้การจัดหมวดหมู่ข้อมูลเชิงอุปนัยจากข้อมูลภาคสนามร่วมกับการตีความเชิงแนวคิดตามกรอบทฤษฎีที่กำหนด

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 กระบวนการกำหนดนโยบายและการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย และบทบาทการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กระบวนการกำหนดนโยบายโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย มีจุดเริ่มต้นจากเจตนารมณ์เชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาสวัสดิการนอกเหนือจากระบบของรัฐ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุในพื้นที่อำเภอเกาะสมุย เจตนารมณ์ดังกล่าวนำไปสู่การริเริ่มโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 และดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง สะท้อนความต่อเนื่องเชิงนโยบายและบทบาทของเทศบาลในฐานะผู้นำเชิงนโยบายที่สามารถประสานความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อแปลงทุนทางสังคมและทรัพยากรในพื้นที่ให้เป็นกลไกสวัสดิการเชิงปฏิบัติในระดับท้องถิ่น

ในด้านการดำเนินโครงการ พบว่าเทศบาลนครเกาะสมุยเป็นหน่วยงานหลักในการบริหารจัดการโครงการ โดยรับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ การรับสมัครสมาชิก การออกบัตรพลเมืองอาวุโส การจัดทำฐานข้อมูลผู้สูงอายุ และการประสานความร่วมมือกับสถาประกอบการที่เข้าร่วมโครงการโดยสมัครใจ ซึ่งให้สิทธิประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเดินทาง การรักษาพยาบาล ร้านอาหาร และบริการอื่น ๆ

กระบวนการดำเนินงานของโครงการสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) ระยะเตรียมการ ซึ่งเน้นการประชาสัมพันธ์และการเชิญชวนภาคีเครือข่ายเข้าร่วม 2) ระยะดำเนินการ ครอบคลุมการ

รวบรวมสิทธิประโยชน์ การรับสมัครสมาชิก การออกบัตร และการจัดทำฐานข้อมูล และ 3) ระยะติดตามและพัฒนา ซึ่งประกอบด้วยการตรวจสอบการใช้สิทธิ การรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้สูงอายุ และการประชุมร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อปรับปรุงการดำเนินงาน

จากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อโครงการเนื่องจากช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายและเอื้อให้เข้าถึงบริการที่จำเป็น ขณะที่ผู้บริหารเทศบาลและผู้ประกอบการเห็นว่าโครงการมีส่วนช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านการประชาสัมพันธ์ การเข้าถึง เทคโนโลยีของผู้สูงอายุ บางกลุ่ม และระบบฐานข้อมูลที่ยังไม่เป็นระบบเท่าที่ควร

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการกำหนดนโยบายและการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุยดำเนินไปภายใต้รูปแบบความร่วมมือแบบพหุภาคี โดยมีเทศบาลเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการ และมีภาคประชาชนและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทสนับสนุนในเชิงปฏิบัติ

4.2 ปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุยเกิดจากการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบของหลายประการ

ประการแรก คือ **ภาวะผู้นำเชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น** ซึ่งให้ความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ และผลักดันโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยมองว่าโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสไม่เพียงเป็นสวัสดิการ แต่เป็นสัญลักษณ์ของการยอมรับผู้สูงอายุในฐานะพลเมืองของท้องถิ่น ความชัดเจนเชิงนโยบายดังกล่าวส่งผลให้โครงการได้รับการยอมรับในฐานะนโยบายสาธารณะที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และสามารถดำเนินต่อเนื่องได้แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระดับท้องถิ่น

ประการที่สอง คือ **การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย** โดยการที่เทศบาลเปิดพื้นที่ให้ผู้ประกอบการในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนสิทธิประโยชน์แก่ผู้สูงอายุตามความสมัครใจ ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนบนฐานของความไว้วางใจและความเชื่อมั่นต่อบทบาทของเทศบาล ซึ่งช่วยเสริมทรัพยากรและเพิ่มความยืดหยุ่นในการดำเนินโครงการ

ประการที่สาม คือ **ทุนทางสังคมของพื้นที่อำเภอเกาะสมุย** ซึ่งมีลักษณะเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบทที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดแบบเครือญาติ ต้องการตอบแทนบุญคุณ และกตัญญูต่องานที่ต่อผู้สูงอายุ ประกอบกับความต้องการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและแนวความคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของผู้ประกอบการในพื้นที่ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนหันมาให้การสนับสนุนโครงการอย่างต่อเนื่อง และเสริมความไว้วางใจระหว่างเทศบาลกับภาคีเครือข่าย

ประการที่สี่ คือ **การสนับสนุนจากผู้สูงอายุ** ในฐานะผู้รับนโยบายโดยตรง การใช้สิทธิประโยชน์อย่างต่อเนื่องสะท้อนผลลัพธ์ของโครงการในทางปฏิบัติ และทำหน้าที่เป็นแรงสนับสนุนทางสังคมที่ช่วยเสริมความชอบธรรมให้แก่การดำเนินนโยบายของเทศบาล

แม้ว่าจะมีความสำเร็จจากการสนับสนุนของผู้สูงอายุโดยรวม แต่การดำเนินโครงการบรรลุผลเมืองอาวุโสยังคงเผชิญอุปสรรคจากปัจจัยทางการเมืองและการบริหารหลายด้าน ได้แก่ **1) ข้อจำกัดด้านระบบรับสมัครและประชาสัมพันธ์** ซึ่งยังไม่เอื้อต่อผู้สูงอายุที่มีปัญหาการเดินทาง สุขภาพ หรือการใช้เทคโนโลยี ส่งผลให้บางกลุ่มไม่สามารถเข้าถึงการสมัครหรือข้อมูลสิทธิประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง **2) ข้อจำกัดของสิทธิประโยชน์และการเข้าร่วมของภาคเอกชน** ที่ยังขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ประกอบการ ทำให้จำนวนสถานประกอบการและเงื่อนไขสิทธิเปลี่ยนแปลงทุกปี ส่งผลต่อความมั่นใจและการใช้สิทธิของผู้สูงอายุ **3) ปัญหาเชิงโครงสร้างในการบริหารจัดการ** ได้แก่ การขาดระบบติดตามและฐานข้อมูลที่เป็นระบบ การพึ่งพาความสัมพันธ์ส่วนบุคคลมากกว่ากลไกทางสถาบัน เช่น MOU ทำให้ความต่อเนื่องของความร่วมมือเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองหรือบุคลากร **4) ข้อจำกัดด้านบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน** ซึ่งมีจำนวนจำกัด ภาระงานสูง และขาดทักษะเฉพาะด้าน เช่น การบริหารเครือข่าย หรือการใช้เทคโนโลยี ทำให้การติดตามผลและสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายทำได้ไม่ทั่วถึง และ **5) ปัจจัยส่วนตัวของผู้สูงอายุ** เช่น สุขภาพ การเคลื่อนไหวลำบาก และการไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี ทำให้ยังมีผู้สูงอายุบางส่วนที่ไม่สามารถใช้สิทธิประโยชน์อย่างเต็มที่

โดยภาพรวม ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของโครงการบรรลุผลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุยสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายของการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในระบุดีการปกครองภายใต้ระบบการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาเชิงสถาบันและเสริมสร้างกลไกความร่วมมือของภาคีเครือข่ายควบคู่กันไป

4.3 แนวทางการพัฒนานโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการ บัตรพลเมืองอาวุโส

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสให้เป็นต้นแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องยกระดับการดำเนินงานจากการขับเคลื่อนในลักษณะโครงการเฉพาะ ไปสู่การพัฒนาเชิงนโยบายและเชิงสถาบัน โดยสามารถสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ ดังนี้

ประการแรก การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายอย่างเป็นระบบ ควรพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างเทศบาล ภาครัฐ และภาคประชาชนให้มีความต่อเนื่อง ผ่านข้อตกลงหรือกลไกเชิงสถาบัน เพื่อ ลดการพึ่งพาความสัมพันธ์เชิงบุคคล และเปิดพื้นที่ให้ผู้สูงอายุมีบทบาทในการกำหนดทิศทางและติดตามโครงการอย่างมีส่วนร่วม

ประการที่สอง การพัฒนาการประชาสัมพันธ์และการสร้างการรับรู้เชิงนโยบาย ควรปรับจากการสื่อสารเชิงรับไปสู่การสื่อสารเชิงรุก โดยบูรณาการสื่อดิจิทัล สื่อชุมชน และเครือข่ายผู้สูงอายุ เพื่อเพิ่มการเข้าถึงข้อมูลและการใช้สิทธิประโยชน์อย่างทั่วถึง

ประการที่สาม การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผลอย่างเป็นทางการ ควรจัดทำระบบข้อมูลผู้ถือบัตรและข้อมูลการใช้สิทธิประโยชน์ที่เป็นระบบ และดำเนินการประเมินผลร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลเชิงประจักษ์ในการปรับปรุงและพัฒนานโยบาย

ประการที่สี่ การส่งเสริมสิทธิประโยชน์และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในมิติองค์รวม ควรมุ่งขยายขอบเขตของสวัสดิการให้ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ควบคู่กับการออกแบบบริการที่เอื้อต่อการเข้าถึงอย่างเท่าเทียม เพื่อยกระดับโครงการจากการลดภาระค่าใช้จ่ายไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างรอบด้าน

ประการที่ห้า การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและผู้นำผู้สูงอายุ ควรส่งเสริมทักษะด้านการบริหารจัดการเชิงเครือข่าย การสื่อสารเชิงนโยบาย และการใช้เทคโนโลยี ควบคู่กับการเสริมสร้างบทบาทผู้นำผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อเป็นฐานความยั่งยืนของโครงการในระยะยาว

โดยสรุป แนวทางการพัฒนานโยบายดังกล่าวสะท้อนการขับเคลื่อนโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสภายใต้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งไม่เพียงช่วยแก้ไขข้อจำกัดในการดำเนินงาน แต่ยังวางรากฐานให้โครงการสามารถขยายผลเป็นต้นแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นได้อย่างยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 กระบวนการกำหนดนโยบายและการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย และบทบาทการมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

ผลจากการศึกษาพบว่า กระบวนการกำหนดนโยบายโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย เกิดขึ้นจากนโยบายของผู้บริหารเทศบาลที่มุ่งยกระดับสวัสดิการผู้สูงอายุในพื้นที่ และสามารถอธิบายได้ตามกรอบ Three Streams Model ของ Kingdon (1995) โดยกระแสปัญหา (Problem stream) สะท้อนจากโครงสร้างสังคมผู้สูงอายุในพื้นที่เกาะสมุยที่เพิ่มสูงขึ้นและมีความต้องการสวัสดิการเฉพาะพื้นที่ ขณะที่กระแสนโยบาย (Policy stream) ปรากฏผ่านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารที่ต้องการพัฒนาสวัสดิการนอกเหนือจากระบบรัฐส่วนกลาง ส่วนกระแสการเมือง (Politics stream) เกิดจากความสัมพันธ์และอำนาจในการต่อรองระหว่างเทศบาลกับภาคเอกชนในพื้นที่

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาชี้ว่า กรอบของ Kingdon เพียงอย่างเดียวอาจยังไม่สามารถอธิบายพลวัตเชิงพื้นที่ของเกาะสมุยได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากบริบทท้องถิ่นของไทยมีลักษณะเฉพาะด้านทุนทางสังคมและความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ซึ่งไม่ปรากฏชัดในโมเดลเดิม นโยบายจึงไม่ได้เปิดหน้าต่างนโยบายจากปัจจัยเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังได้รับแรงหนุนจากบรรทัดฐานทางสังคม เช่น ความกตัญญูตเวทีและการให้คุณค่ากับผู้สูงอายุ ซึ่งสะท้อนว่าการประยุกต์ใช้แนวคิดของ Kingdon (1995) ในบริบทท้องถิ่นไทยจำเป็นต้องคำนึงถึง ทุนทางสังคมเป็นปัจจัยเสริมของกระแสการเมืองเชิงพื้นที่

ในด้านการดำเนินงาน เทศบาลนครเกาะสมุยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานเครือข่ายระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน สอดคล้องกับแนวคิด Network Governance โดยสามารถระดมทรัพยากรจากภาคเอกชน เช่น เรือโดยสาร โรงแรม ร้านค้า และโรงพยาบาลเอกชน เข้ามาเสริมระบบสวัสดิการ สะท้อนศักยภาพของท้องถิ่นในการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพางบประมาณจากส่วนกลางเพียงอย่างเดียว ควบคู่กับการดำเนินงานบนหลักธรรมาภิบาลด้านความโปร่งใส การมีส่วนร่วม และความรับผิดชอบ

5.2 ปัจจัยทางการเมืองที่ส่งผลต่อความสำเร็จและอุปสรรคในการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย

ความสำเร็จของโครงการตลอดเวลากว่า 15 ปี สะท้อนการทำงานร่วมกันของปัจจัยทางการเมืองหลายมิติ โดยประการแรก คือ ภาวะผู้นำเชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่

เป็นกลไกเริ่มต้นของนโยบาย โดยเริ่มจากความประสงค์ในการจัดสวัสดิการเพื่อตอบแทนบุญคุณผู้สูงอายุ และถูกผลักดันอย่างต่อเนื่องผ่านบทบาทผู้ริเริ่มนโยบายและตัวกลางประสานความร่วมมือ บทบาทดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Collaborative Governance (Ansell & Gash, 2008) ซึ่งภาวะผู้นำมีส่วนสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและเปิดพื้นที่ให้ภาคีเครือข่ายเข้ามามีส่วนร่วม ส่งผลให้นโยบายที่ได้รับการยอมรับร่วมกันของชุมชน

ประการที่สอง **การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย** โดยเทศบาลทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานทรัพยากรและแรงจูงใจระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน สะท้อนรูปแบบการบริหารแบบเครือข่ายที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นในการจัดบริการสาธารณะ (วสันต์ เหลืองประภัสร์, ชาย ไชยจิต, ชาลินี สนพลาย, ศศิธร ทองจันทร์, และ อินทอร แสงอรัญ, 2557) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนไม่เพียงเพิ่มความหลากหลายของสิทธิประโยชน์ให้แก่ผู้สูงอายุ แต่ยังทำให้เกิดความรู้สึกเป็นหุ้นส่วนเชิงนโยบายและความเป็นเจ้าของร่วม ซึ่งช่วยเสริมแรงจูงใจและความต่อเนื่องของโครงการ (Siriwan, 2024)

ประการที่สาม **ทุนทางสังคมของชุมชนเกาะสมุย** เช่น ความสัมพันธ์แบบเครือญาติ การเคารพผู้สูงอายุ และความต้องการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ทำงานร่วมกับบริบทเชิงโครงสร้างของพื้นที่เกาะ ซึ่งต้องพึ่งพาการเดินทางและบริการจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยของภาคเอกชนในชีวิตประจำวัน ประกอบกับการแข่งขันทางธุรกิจและแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ของผู้ประกอบการรายใหญ่ในพื้นที่ ส่งผลให้ภาคเอกชนเข้าร่วมโครงการโดยสมัครใจและต่อเนื่อกความสัมพันธ์บนฐานของความไว้วางใจช่วยแปลงทุนทางสังคมให้เป็นทรัพยากรเชิงนโยบาย และเสริมความเข้มแข็งของระบบสวัสดิการชุมชน สอดคล้องกับข้อค้นพบของ กฤษฎา ศุภกิจไพศาล (2565) ที่ชี้ว่าความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของการจัดสวัสดิการ

ประการที่สี่ **การสนับสนุนจากกลุ่มผู้สูงอายุในฐานะผู้รับนโยบายโดยตรง** การใช้สิทธิประโยชน์อย่างต่อเนื่องสะท้อนว่าโครงการตอบสนองความจำเป็นในชีวิตจริงของผู้สูงอายุในบริบทพื้นที่เกาะ ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางหรือการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพจากโรงพยาบาลเอกชน ซึ่งเป็นทางเลือกที่ผู้สูงอายุต้องพึ่งพาเนื่องจากข้อจำกัดด้านระยะทาง แรงสนับสนุนทางสังคมเพิ่มความชอบธรรมเชิงนโยบาย และช่วยยกระดับต้นทุนทางการเมืองของการยุติหรือเปลี่ยนแปลงโครงการอย่างฉับพลัน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ (Silawan, Powwattana,

Ponsen, & Ninkarnjanakun, 2024) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมและการยอมรับของผู้รับนโยบายเป็นกลไกสำคัญต่อความยั่งยืนของสวัสดิการชุมชน

โดยภาพรวม ความสำเร็จของโครงการเกิดจากการทำงานร่วมกันของปัจจัยทางการเมืองที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ภาวะผู้นำเชิงนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นกลไกเริ่มต้นนโยบาย โดยผู้บริหารเป็นทั้งผู้ริเริ่มและตัวกลางเชื่อมโยงภาคีเครือข่าย ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชน กลไกดังกล่าวยังได้รับการเสริมแรงจากการบริหารแบบเครือข่ายที่เทศบาลทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานทรัพยากรและแรงจูงใจร่วมกัน โดยภาคเอกชนในพื้นที่เข้าร่วมโครงการด้วยแรงจูงใจที่ผสมผสานระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม และการแข่งขันทางธุรกิจในพื้นที่ ขณะเดียวกันทุนทางสังคมของพื้นที่เกาะสมุยที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและการให้คุณค่ากับผู้สูงอายุ ทำหน้าที่เป็นกลไกสร้างความไว้วางใจ ช่วยแปลงทุนทางสังคมให้เป็นทรัพยากรเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การที่ผู้สูงอายุใช้สิทธิประโยชน์อย่างต่อเนื่องสะท้อนว่าโครงการตอบสนองความจำเป็นในชีวิตจริงของบริบทพื้นที่เกาะ ส่งผลให้นโยบายได้รับการยอมรับในเชิงปฏิบัติและกลายเป็นแหล่งความชอบธรรมเชิงนโยบาย การสนับสนุนจากผู้สูงอายุจึงเพิ่มต้นทุนทางการเมืองของการยุติหรือเปลี่ยนแปลงโครงการอย่างฉับพลัน

ผลจากการศึกษาชี้ว่า อุปสรรคทางการเมืองในการดำเนินโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสของเทศบาลนครเกาะสมุย สะท้อนข้อจำกัดของระบบบริหารท้องถิ่นที่ไม่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและแนวคิดการบริหารแบบเครือข่ายอย่างแท้จริง โดยพบประเด็นสำคัญได้แก่ **1) ปัญหากระบวนการดำเนินงาน** โดยเฉพาะขั้นตอนลงทะเบียนและการใช้เทคโนโลยีที่ไม่สอดคล้องกับข้อจำกัดด้านสุขภาพและทักษะดิจิทัลของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับ รัฐชาติ ทศนัย (2563) ที่ชี้ว่าระบบราชการท้องถิ่นยังขาดความคล่องตัว และสอดคล้องกับ Che & Cheung (2024) ที่ระบุว่าการเข้าถึงบริการเป็นปัจจัยสำคัญต่อการใช้อย่างมีประสิทธิภาพจากสวัสดิการแบบชุมชน (HCBS) **2) ปัญหาการประชาสัมพันธ์โครงการ** อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านกฎหมายจัดซื้อจัดจ้าง ส่งผลให้ผู้สูงอายุบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง สอดคล้องกับงานของ นิภาพรพรณ เจนสันติกุล (2564) ที่ชี้ว่าการขาดการสื่อสารที่ทั่วถึงขัดต่อหลักธรรมาภิบาลด้านการเข้าถึงข้อมูล อีกทั้งยังแตกต่างจากบทบาทของรัฐบาลท้องถิ่นในประเทศเวียดนาม ซึ่งให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและการสร้างความรู้แก่ผู้สูงอายุผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Giang, Chu, & Tran, 2020)

นอกจากนี้ 3) **สิทธิประโยชน์ของโครงการ** พึงพาความสมัครใจของภาคเอกชน ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและไม่สอดคล้องกับความต้องการบางด้านของผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Collaborative Governance ที่เน้นผลประโยชน์ร่วมเป็นเงื่อนไขความยั่งยืน (Ansell & Gash, 2008) ซึ่งระบุว่าความร่วมมือจะยั่งยืนเมื่อมีผลประโยชน์ร่วมที่ชัดเจน และเชื่อมโยงกับข้อเสนอของ สุริยานนท์ พลสมิ (2567) รวมถึง He, Luo, Zhang, & Yu (2021) ที่เน้นการสร้างแรงจูงใจเชิงสถาบันเพื่อดึงภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง 4) **ปัญหาการบริหารจัดการโครงการอย่างยั่งยืน** โดยการขาดฐานข้อมูลผู้สูงอายุแบบบูรณาการเป็นอุปสรรคต่อการติดตามโครงการและการตัดสินใจเชิงนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับ Phurisikul & Phuakkong (2025) ที่เน้นความจำเป็นของระบบข้อมูลกลางและกลไกตรวจสอบตามหลักธรรมาภิบาล 5) **ข้อจำกัดด้านบุคลากรผู้ดำเนินงาน** ทั้งทักษะการบริหารเครือข่าย การสื่อสารกับผู้สูงอายุ และการใช้เทคโนโลยี ส่งผลให้การบริหารจัดการโครงการขาดความคล่องตัว สอดคล้องกับงานของ กันยารัตน์ จันทร์สว่าง (2565) และ Silawan, Powwattana, Ponsen, & Ninkarnjanakun (2024) ที่ชี้ว่าศักยภาพบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญของการจัดสวัสดิการชุมชนแบบบูรณาการ และ 6) **ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ** เช่น ภาวะสุขภาพและการไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเข้าถึงสิทธิและการใช้ประโยชน์จากโครงการบัตรพลเมืองอาวุโส (ธนิชฐา บุญพูล, 2564)

โดยสรุป อุปสรรคทางการเมืองที่พบสะท้อนว่าการบริหารสวัสดิการผู้สูงอายุของเทศบาลนครเกาะสมุยอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านจากระบบราชการแบบเดิมสู่ Network Governance ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาเชิงสถาบันควบคู่กับการเสริมแรงจูงใจภาคเอกชน ระบบข้อมูล การสื่อสารสาธารณะที่ทั่วถึง และศักยภาพบุคลากร เพื่อให้โครงการมีความโปร่งใส เข้าถึงได้ และยั่งยืนในระยะยาว

5.3 แนวทางการพัฒนานโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการบัตรพลเมืองอาวุโส

ผลการศึกษาชี้ว่า การพัฒนาโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสให้เป็นต้นแบบสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำเป็นต้องดำเนินการภายใต้กรอบ ธรรมาภิบาล (Good Governance) และ การบริหารแบบมีส่วนร่วม (Collaborative Governance) โดยมีเทศบาลเป็นแกนกลางของ Network Governance ที่เชื่อมภาครัฐ เอกชน และประชาชนเข้า

ด้วยกัน เพื่อสร้างระบบสวัสดิการที่โปร่งใส ยั่งยืน และตอบสนองความต้องการผู้สูงอายุอย่างแท้จริง โดยมีแนวทางพัฒนา 5 ด้านสำคัญ ดังนี้

5.3.1 การสร้างความร่วมมือและเครือข่าย ควรพัฒนาเครือข่าย ความร่วมมือเชิงสถาบันระหว่างหน่วยงานรัฐ ภาคเอกชน และตัวแทนผู้สูงอายุ ผ่านการจัดตั้งคณะกรรมการร่วม และข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อสร้างเสถียรภาพของนโยบาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Network Governance (วสันต์ เหลืองประภัสร์, ขาย ไชยชิต, ชาลินี สนพลาย, ศศิธร ทองจันทร์, และ อินทอร แสงอรุณ, 2557) และแนวคิด Collaborative Governance ของ Ansell & Gash (2008) รวมถึงงานวิจัยของ สุริยานนท์ พลสมิ (2567) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนช่วยเพิ่มความรู้สึกเป็นเจ้าของและความยั่งยืนของโครงการ

5.3.2 การประชาสัมพันธ์และการสร้างการรับรู้ เทศบาลควรใช้สื่อสารสาธารณะเชิงรุก โดยผสมผสานสื่อดิจิทัลและสื่อชุมชนเพื่อเข้าถึงผู้สูงอายุทุกกลุ่ม พร้อมส่งเสริมบทบาทเครือข่ายเพื่อนผู้สูงอายุและกลุ่มจิตอาสาเพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ผู้สูงอายุมากขึ้น แนวทางนี้สอดคล้องกับงานของ Silawan, Powwattana, Ponsen, & Ninkarnjanakun (2024) ที่ชี้ว่าการสื่อสารหลายช่องทางและกลไก Peer-support ช่วยเพิ่มการเข้าถึงสิทธิและการมีส่วนร่วมได้อย่างมีนัยสำคัญ

5.3.3 การติดตาม ประเมินผล และพัฒนาโครงการ ควรมีฐานข้อมูลผู้สูงอายุแบบบูรณาการ เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงนโยบายและการประเมินผลแบบมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบ สอดคล้องกับข้อเสนอของ Siriwan (2024); Phurisikul & Phuakkong (2025) และงานของ He, Luo, Zhang, & Yu, (2021) ที่เห็นตรงกันว่าระบบข้อมูลและการประเมินผลที่ชัดเจนช่วยส่งเสริมความร่วมมือจากภาคเอกชน

5.3.4 การส่งเสริมสิทธิประโยชน์และคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุแบบองค์รวม การพัฒนาความมั่นคงสวัสดิการแบบองค์รวม (Holistic Welfare) ผ่านการเชื่อมโยงบริการด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ และสังคม รวมถึงการขยายบริการฐานชุมชน (HCBS) เพื่อสนับสนุนแนวคิด Aging in place แนวทางนี้สอดคล้องกับงานของ Run-Ping Che & Cheung (2024), Giang, Chu, & Tran, (2020), กันยารัตน์ จันทร์สว่าง (2565) และแนวคิด Universal Design ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการได้สะดวกและเท่าเทียม

5.3.5 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบุคลากรท้องถิ่น ควรได้รับการพัฒนาทักษะด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ การบริหารเครือข่าย และการสื่อสารเชิงดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ

สร้างความไว้วางใจกับประชาชน สอดคล้องกับข้อเสนอของ Siriwan (2024) และงานของ นรเศรษฐ์ ศิริโรจนกุล, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย์ นิยมญาติ, และ ญัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ (2566) ที่ระบุว่า ศักยภาพบุคลากรเป็นปัจจัยหลักต่อความสำเร็จของนโยบายระดับท้องถิ่น

โดยสรุป แนวทางทั้ง 5 ด้านชี้ให้เห็นว่า การขับเคลื่อนโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสในระดับท้องถิ่นไม่ใช่เพียงการจัดสวัสดิการ แต่เป็นกระบวนการเมืองเชิงนโยบายที่อาศัยการบริหารแบบมีส่วนร่วมภายใต้หลักธรรมาภิบาล เทศบาลนครเกาะสมุยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางประสานเครือข่ายเพื่อสร้างความชอบธรรม ความไว้วางใจ และการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งผลให้โครงการสามารถดำรงอยู่ได้ในระยะยาวและมีศักยภาพในการขยายผลเป็นต้นแบบสวัสดิการท้องถิ่น

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ ผู้วิจัยได้พัฒนาองค์ความรู้เชิงสังเคราะห์ในรูปแบบของ กรอบแนวทางการพัฒนานโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการบัตรพลเมืองอาวุโส ซึ่งเรียกว่า “SENIOR Model” ดังแสดงในภาพที่ 1 ต่อไป

ภาพที่ 1. กรอบแนวทางการพัฒนานโยบายและกลไกการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการบัตรพลเมืองอาวุโส (SENIOR Model)

โดยกรอบแนวคิดนี้เป็นองค์ความรู้เชิงสังเคราะห์จากข้อค้นพบเชิงประจักษ์เกี่ยวกับการเมืองเชิงนโยบายและการบริหารแบบเครือข่ายในบริบทท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ประการ ดังนี้

6.1 S – Synergy (การสร้างความร่วมมือ)

หมายถึง การประสานพลังจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นแกนกลางของเครือข่ายนโยบาย ในการเชื่อมโยงเครือข่ายให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ กลไกนี้ช่วยลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรของรัฐ และเพิ่มความชอบธรรมของนโยบายผ่านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง เช่น การสร้างข้อตกลง (MOU) กับผู้ประกอบการ การร่วมออกแบบสิทธิประโยชน์กับชมรมผู้สูงอายุ และการระดมทรัพยากรร่วม เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับบริการและสิทธิประโยชน์ที่ครอบคลุมมากขึ้น

6.2 E – Empowerment (การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและผู้สูงอายุ)

หมายถึง การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรท้องถิ่น ภาครัฐเครือข่าย และผู้สูงอายุให้มีทักษะความรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริมความเข้าใจให้สามารถมีบทบาทตั้งแต่การร่วมกำหนดนโยบายไปจนถึงการติดตามผล กลไกนี้ช่วยขยายฐานการมีส่วนร่วม และลดการพึ่งพาภาวะผู้นำเชิงบุคคลในระยะยาว

6.3 N – Network Communication (การประชาสัมพันธ์และสร้างการรับรู้เครือข่าย)

หมายถึง ระบบการสื่อสารที่ทำให้ข้อมูลนโยบายไหลเวียนอย่างทั่วถึงต่อเนื่องภายในเครือข่าย ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ การสะท้อนข้อเสนอแนะ และการแลกเปลี่ยนข้อมูล ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความไว้วางใจ ความโปร่งใส และธรรมาภิบาล เช่นการมีเพจเทศบาล เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และสื่อท้องถิ่น เพื่อสร้างการรับรู้แก่ผู้สูงอายุและชุมชนให้ข้อมูลสิทธิประโยชน์เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง ลดปัญหาความไม่เข้าใจของผู้สูงอายุ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาครัฐเครือข่ายในการเผยแพร่ข้อมูล

6.4 I – Innovation for Welfare (นวัตกรรมเพื่อการจัดสวัสดิการ)

สะท้อนการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้สนับสนุนการบริหารนโยบาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน เช่น การใช้ฐานข้อมูลกลาง ระบบตรวจสอบสิทธิแบบดิจิทัล และการรายงานผลออนไลน์ กลไกนี้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารช่วยเพิ่มความโปร่งใส และลดขั้นตอนการบริหารของหน่วยงาน เสริมความน่าเชื่อถือ อีกทั้งยังเป็นการสร้างภาพลักษณ์องค์กรท้องถิ่นสมัยใหม่ที่ตอบโจทย์ยุคดิจิทัล

6.5 O – Ongoing Evaluation (การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง)

หมายถึง กลไกติดตามและประเมินผลที่ชัดเจนและเป็นระบบ ที่ทำให้นโยบายสามารถปรับตัวตามความต้องการจริงของผู้สูงอายุ การประเมินผลแบบมีส่วนร่วมช่วยเพิ่มความรับผิดชอบของผู้กำหนดนโยบาย และลดความเปราะบางของโครงการเมื่อเผชิญการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เช่น การเก็บข้อมูลแบบเรียลไทม์ การสำรวจความพึงพอใจของผู้ถือบัตร และการประชุมสรุปผลร่วมกันระหว่างเทศบาลกับภาคีเครือข่ายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อรายงานผลจากระบบและรับฟังข้อเสนอแนะจากภาคีเครือข่ายเพื่อใช้ข้อมูลเหล่านี้ในการพัฒนา ปรับปรุง หรือขยายผลโครงการให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อส่งเสริมการมีธรรมาภิบาลและความโปร่งใสในการบริหาร

6.6 R – Recognition (การสร้างแรงจูงใจและยกย่องเชิดชูเกียรติ)

หมายถึง การสร้างแรงจูงใจเชิงสังคมและเชิงนโยบายแก่ภาคีเครือข่าย โดยเฉพาะภาคเอกชน เพื่อเปลี่ยนการมีส่วนร่วมจากความสมัครใจระยะสั้นไปสู่ความร่วมมือเชิงนโยบายในระยะยาว โดยสามารถใช้วิธีการมอบประกาศเกียรติคุณ โล่รางวัล หรือการประชาสัมพันธ์เชิงบวกให้สถานประกอบการที่มอบสิทธิประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและความต่อเนื่องในการสนับสนุนโครงการ

โดยสรุป SENIOR Model เป็นองค์ความรู้ที่อธิบายว่า ความยั่งยืนของนโยบายสวัสดิการท้องถิ่นไม่ได้เกิดจากมาตรการใดมาตรการหนึ่ง หากเกิดจากการทำงานร่วมกันของกลไกทางการเมือง การบริหารแบบเครือข่าย และทุนทางสังคมในพื้นที่ ในเชิงทฤษฎีโมเดลนี้สามารถอธิบายได้ตามกลไกเชิงสาเหตุ (Causal Mechanism) โดยภาวะผู้นำเชิงนโยบายก่อให้เกิดการสร้างความร่วมมือ (S) ผ่านการเปิดพื้นที่เชิงสถาบันให้เกิดความไว้วางใจและการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ (E, N) ซึ่งได้รับการเสริมแรงผ่านนวัตกรรมและระบบติดตามประเมินผล (I, O) ก่อนนำไปสู่ความชอบธรรมเชิงนโยบายและแรงจูงใจระยะยาวของภาคีเครือข่าย (R)

ในเชิงการประยุกต์ SENIOR Model สามารถใช้เป็นกรอบแนวทางสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการออกแบบและขับเคลื่อนนโยบายสวัสดิการผู้สูงอายุ

โดยสามารถปรับใช้ตามบริบทของแต่ละพื้นที่ ทั้งด้านโครงสร้างเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยไม่จำเป็นต้องถอดแบบกรณีศึกษาเกาะสมุยทั้งหมด

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการภายใต้กรอบ SENIOR Model

จากผลการศึกษา ข้อเสนอแนะในการพัฒนาโครงการบัตรพลเมืองอาวุโสควรถูกออกแบบภายใต้กรอบ SENIOR Model เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และแก้ไขอุปสรรคที่พบอย่างเป็นระบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

7.1.1. (S) Synergy – การสร้างความร่วมมือเชิงสถาบัน

1) จัดทำ MOU แบบมีระบบทบทวน (Adaptive MOU) เทศบาลควรจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับภาคีผู้ประกอบการ โดยกำหนดให้มีกรอบสิทธิประโยชน์ขั้นต่ำหรือระยะเวลาขั้นต่ำของการเข้าร่วม (เช่น 1–3 ปี) กลไกทบทวนและปรับปรุงสิทธิประโยชน์เป็นรอบปี ผ่านเวทีร่วมระหว่างเทศบาล ผู้ประกอบการ และตัวแทนผู้สูงอายุ โดยกลไกดังกล่าวจะช่วยลดปัญหาความไม่แน่นอนของสิทธิประโยชน์ ที่เกิดจากความสนใจ และเปลี่ยนความร่วมมือจากลักษณะเฉพาะบุคคลไปสู่ความร่วมมือเชิงสถาบัน

2) จัดตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนแบบพหุภาคี ควรมีคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ ตัวแทนผู้ประกอบการ และตัวแทนผู้สูงอายุอย่างน้อย 1–2 คน ทำหน้าที่กำกับทิศทางโครงการและรับรองการปรับเปลี่ยนเชิงนโยบาย

7.1.2 (E) Empowerment – การเสริมพลังและศักยภาพผู้เกี่ยวข้อง

1) พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่เทศบาลด้านการบริหารเครือข่ายโดยเทศบาลควรพิจารณาจัดอบรมให้ความรู้เฉพาะด้าน เช่น การบริหารเครือข่ายนโยบาย การสื่อสารกับผู้สูงอายุ และการใช้ข้อมูลเชิงนโยบาย เพื่อพัฒนาทักษะของเจ้าหน้าที่ให้สามารถทำหน้าที่ประสานความร่วมมือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) เสริมบทบาทผู้นำผู้สูงอายุในเชิงนโยบาย โดยเทศบาลควรจัดอบรมการพัฒนาศักยภาพให้แก่แกนนำชมรมผู้สูงอายุ ทั้งส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการใช้บัตรพลเมืองอาวุโส เช่น วิธีตรวจสอบร้านค้าพันธมิตร การใช้ QR Code หรือการสังเกตร้านค้าที่ร่วมโครงการ และเปิดเวทีให้ผู้สูงอายุสามารถสะท้อนปัญหาและข้อเสนอเชิงนโยบาย ไม่เพียงในฐานะผู้รับบริการ แต่ในฐานะผู้ร่วมกำหนดทิศทางนโยบาย

7.1.3 (N) Network Communication – การสื่อสารเชิงเครือข่าย

เทศบาลควรจัดระบบสื่อสารแบบผสม (Hybrid Communication) โดยใช้สื่อดิจิทัล เช่น เพจเทศบาล เว็บไซต์ ควบคู่กับสื่อชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ เสียงตามสาย พร้อมกำหนด

ผู้รับผิดชอบด้านการสื่อสารเครือข่ายโดยเฉพาะ เพื่อลดปัญหาการรับรู้ข้อมูลไม่ทั่วถึงของผู้สูงอายุ

7.1.4 (I) Innovation for Welfare – นวัตกรรมเพื่อการจัดสวัสดิการ

เทศบาลควรพัฒนาฐานข้อมูลผู้ถือบัตรแบบบูรณาการ ใช้เพื่อติดตามการใช้สิทธิและประเมินผลในเชิงนโยบาย โดยเชื่อมโยงข้อมูลด้านสุขภาพ สิทธิประโยชน์ และข้อมูลจากภาคเอกชน เพื่อใช้วางแผนนโยบายเชิงข้อมูล และพัฒนาเป็นระบบออนไลน์กลางสำหรับการลงทะเบียน การตรวจสอบสิทธิ และข้อมูลสิทธิประโยชน์โดยเลือกใช้นวัตกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพบุคลากร ไม่จำเป็นต้องเป็นเทคโนโลยีขั้นสูง แต่ควรใช้งานได้จริงในบริบทท้องถิ่น และนำข้อมูลไปใช้พัฒนาสิทธิประโยชน์เชิงองค์รวมให้สอดคล้องกับการใช้จริงของผู้สูงอายุในพื้นที่

7.1.5 (O) Ongoing Evaluation – การติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

เทศบาลควรกำหนดตัวชี้วัดที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์จริง เช่น อัตราการใช้สิทธิเข้าความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ความต่อเนื่องของภาคีเครือข่ายที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละปี และจัดเวทีประเมินผลร่วมกันอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อให้ผลการประเมินถูกนำไปใช้ปรับนโยบายจริง

7.1.6 (R) Recognition – การสร้างแรงจูงใจและการยอมรับ

เทศบาลควรสร้างมาตรการจูงใจที่มีลักษณะจับต้องได้และส่งผลต่อภาพลักษณ์และธุรกิจ เช่น การมอบรางวัลภาคีเครือข่ายดีเด่นประจำปี การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขายร่วมกับเทศบาล การเผยแพร่รายชื่อภาคีเครือข่ายผ่านสื่อทางการของเทศบาล มาตรการเหล่านี้ช่วยเชื่อมแรงจูงใจทางเศรษฐกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อย่างเป็นรูปธรรม

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

7.2.1 ควรขยายการศึกษาไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีบริบทต่างกันเพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการจัดสวัสดิการและกลไกความร่วมมือ

7.2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายกับความยั่งยืนของโครงการ โดยใช้วิธีเชิงสาเหตุ เช่น Structural Equation Modeling (SEM) หรือ Path Analysis

7.2.3 ควรศึกษาผลลัพธ์ของโครงการใน มิติอื่น ๆ เช่น ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ชุมชน สุขภาวะทางใจ และความรู้สึกเป็นเจ้าของของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2566). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2565*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ คอร์เปอร์เรชั่นส์.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2568). อัตราส่วนการเป็นภาระวัยสูงอายุ และอัตราส่วนการเป็นภาระของประชากรไทย ปี พ.ศ.2568 ระดับจังหวัด เขต/อำเภอ ตำบล. สืบค้นจาก https://www.dop.go.th/th/statistics_page?cat=1&id=2579
- กฤษฎา ศุภกิจไพศาล. (2565). *การพัฒนาแนวคิดทุนทางสังคมและแนวความคิดความเป็นธรรมในการจัดสวัสดิการชุมชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต: กรณีศึกษาบ้านใหม่ไทยพัฒนา ตำบลหนองตะเคียนบอน อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- กันยารัตน์ จันทรสว่าง. (2565). การจัดสวัสดิการของรัฐเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารนิติศาสตร์และสังคมท้องถิ่น*, 6(1), 163-184.
- ธนิษฐา บุญพล. (2564). การเข้าถึงสิทธิของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารสังคมวิวัฒน์*, 12(1), 30-42.
- นรเศรษฐ์ ศิริโรจนกุล, กมลพร กัลยาณมิตร, สถิตย นียมญาติ, และ ณัฐวัฒน์ สิริพรวุฒิ. (2566). การพัฒนาระบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดนครราชสีมา. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(5), 208-219.
- นิภาพรรณ เจนสันติกุล. (2564). การบริหารงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: บทสำรวจวรรณกรรม. *วารสารสหศาสตร์*, 21(2), 256-262.
- รัฐชาติ ทศนัย. (2563). ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการสร้างการเป็นหุ้นส่วนระหว่างภาครัฐ และภาคเอกชน ในการจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุในประเทศไทย. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 16(4), 39-47.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์, ชาย ไซยชิต, ชาลินี สนพลาย, ศศิธร ทองจันทร์, และ อินทอร แสงอรัญ. (2557). *โครงการการสังเคราะห์ตัวแบบเชิงทฤษฎีและการบริหารจากผลการดำเนินโครงการวิจัย เพื่อพัฒนากลไกความร่วมมือ เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันของคนในพื้นที่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

- สุริยานนท์ พลสิม. (2567). ภาควิชาการเพื่อการพัฒนาฟื้นฟูเศรษฐกิจท้องถิ่น: บทเรียนจากบริษัทพัฒนาท้องถิ่นของเทศบาลเมืองนากาฮามะ ประเทศญี่ปุ่น. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 17(4), 665–686.
- Ansell, C., & Gash, A. (2008). Collaborative Governance in Theory and Practice. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 18(4), 543–571.
- Che, R., & Cheung, M. (2024). Factors Associated with the Utilization of Home and Community-Based Services (HCBS) Among Older Adults: A Systematic Review of the Last Decade. *Journal of Gerontological Social Work*, 67(6), 776–802.
- Giang, L. T., Chu, V. N., & Tran, B. T. (2020). The Role of Local Government in Protecting the Rights of Older People: The Case of Intergenerational Self-help Clubs in Vietnam: Role of local governments in protecting rights of older people. *Journal of Local Administration*, 13(3), 235–248.
- He, J., Luo, X., Zhang, Z., & Yu, Y. (2021). Strategic Analysis of Participants in the Provision of Elderly Care Services-An Evolutionary Game Perspective. *International journal of environmental research and public health*, 18(16), 85–95.
- Kingdon, J. W. (1995). *Agendas, alternatives, and public policies* (2nd ed.). United States of America: Pearson Education.
- Phurisikul, P., & Phuakkong, C. (2025). The Elderly Welfare Management of Local Administrative Government Organizations in Thailand. *International Journal on Research and Development - A Management Review*, 14(1), 21–28.
- Silawan, T., Powwattana, A., Ponsen, P., & Ninkarnjanakun, N. (2024). Promoting the wellness of older adults through integrated health-promoting programs and supportive peers (IHPP-SP) in semi-urban communities of northeastern Thailand. *Journal of Primary Care & Community Health*, 15(1), 1–10.
- Siriwan, L. (2024). A Guideline for Local Elderly Policy Development in Thailand. *Asia Social Issues*, 17(6) 1–18.